

vasárnapiak. Ez a kis mű eléggé ismert! Kezdetben - az 1950-es években - a magunk részéről is ebből tájékozódunk, s használtuk fel a szövegeit idézetként néhány írásban.

Készültek Budapesten fordítások néhai *P. Kádár Dániel*, majd néhai *Guzsik Tamás* részéről. Ezekben mások is közreműködtek: *dr. Szám László*, *P. Leszkovszky Pál*. Ezek a fordítások - jóllehet használatban voltak a budapesti templomban - „kézirat gyanánt” jellegűek voltak, néhány példányosak, s így nehezen hozzáférhetőek.

Foglalkoztak mások is az örmény szertartással. Magunk részéről néhai *Kovács Géza* székesfehérvári egyházmegyei rk. lelkész munkásságát ismerjük (elhunyt 1971-ben). Kéziratait a székesfehérvári püspöki levéltárban őrzik. Megállapítottuk kutatásaink folyamán, hogy francia nyelvű kiadásból fordított. Örmény vonatkozású írásainak javarészét meg is jelentettük. (Kovács Géza - Sasvári László - Magyar István Lénárd: Szemelvények az örmény szertartásból egy hagyaték alapján. Bp. 1997.) Szövegfordításait más írásainkban is felhasználtuk!

P. Fogolyán Miklós is készített fordítást gyergyószentmiklósi plébános korában: „... kétnyelvű imádságos füzetet készített. A füzet bal oldalán az örmény szöveg olvasható magyar helyesírási, kiejtési törvények szerint, a jobb oldalon pedig a szavak magyar jelentése.” (Gazdovits Miklós: Az erdélyi örmények történetéből, Kolozsvár 2000. 79.) Kaptunk Gyergyószentmiklósról magyar s örmény miseszöveget. (Nem minden párbeszéd rész és imádság szerepel benne örményül!) Hogy mennyire azonos a Fogolyán-féle fordítással, vagy mennyire megy arra vissza, arról nincs értesülésünk, de ez a szöveg élt-él az ottani gyakorlatban. Ebből is használtunk fel írásainkban.

Elég hosszú idő után jelent meg a Szent István Társulat kiadásában *Zsigmond Benedek* szerkesztésében a *Szent Liturgia az örmény katolikus szertartás szerint* című kötet. (Bp. 2006.) Végül is van hozzáférhető, megvásárolható szöveg: örmény s latin betűs formában örmény nyelven, és mellette a magyar szöveg, a liturgia állandó részeivel s egyes ünnepek énekeivel. (Amit hiányolunk belőle: olvasmányok jegyzéke, s legalább egy rövidített naptár!)

A teljesség kedvéért említjük meg, hogy az Ararát Újság 1998. évi számaiban naptárismertetés, valamint szertartások, pl. házszentelés is szerepelt.

A megjelent misekönyv elsődleges célja istentiszteleti jellegű, bár ilyenre kevés példány igényeltetik. Ám vallási téren más jelentősége is van: hisz ezek imaszövegek, melyeket lehet részletenként is használni, akár a magánéletben is. Szolgálhatnak meditációk alapjául. De irodalmi jelentősége is megvan az örmény kultúra iránt érdeklődők számára. Bibliofil jellegű kiadását tekintve akár „könyvcsemegeként” is szolgálhat könyvgyűjtők részére. Mindenesetre jelentősége hosszú évekre megadatik ma, amikor ismételen növekszik az örmények iránti érdeklődés!

* * *

„A közért munkálkodó ember ügyeit nemegyszer azok lendítik előre,
akik a legtöbbet próbálnak ártani neki.”

(Ókori kínai mondás)

„A mosoly a legerőteljesebb az arc összes gesztusai közül.”

(Allan Pease)

* * *

100 évvel ezelőtt hunyt el Száva Gerő

(1833-1906)

Gyergyószentmiklóson született 1833. április 19-én, *dr. Száva Antal* (1785-1852) és *Verzár Anna* (1802-1869) gyermekeként. Gyógyszerész oklevelet a pesti egyetemen szerzett 1858. július 4-én. 1859 és 1861 között Moldvában Botosani és Iasi városok különböző gyógyszerházaiban kondícióskodott. 1861-ben visszajött szülővárosába, és a helybeli Arany Sas gyógyszerházban dolgozott 1868-ig.

Ekkor Brassóba telepedett, ahol még ez év áprilisában megvette a város egyik legrégebbi, 1690-ben alapított, Arany pelikánhoz címzett gyógyszerházát, amelynek ő lett a tizenegyedik tulajdonosa. Azonban nem sokáig, mert már a következő évben eladta Zell G. Károly gyógyszerésznek. Továbbra is Brassóban maradt, 1870 és 1875 között bérbe vette az 1801-ben alapított Arany Korona gyógyszerházat, amely ekkor az utolsó tulajdonos, Miller Julius halála miatt a város gyógyszerészi grémiumának tulajdonát képezte. Majd 1875 és 1877 között az idősebb Stenner Frigyes tulajdonában lévő Arany Oroszlán gyógyszerházat bérelte. Itt sem maradt sokáig, az 1800-as évek vége felé a háromszéki Előpatakon találjuk, ahol a gyógy-

fürdő igazgatójaként dolgozott egészen nyugdíjba vonulásáig. Később több villát is építtetett itt, amelyet a szegények kórházának is hívtak az 1890-es években (ma is léteznek).

A közmegbecsülés jeléül 1903-ban az előpataki Majlát tetőn felavatták a Száva-kilátót a 70 éves fürdőigazgató tiszteletére. Egy idő után Brassóból járt ki a fürdőt irányítani, miközben villáját a fürdőző vendégek használták.

Gyógyszerészként tevékeny volt az egyesületi életben, részt vett a magyar gyógyszerészek országos ülésein, így az 1869. június 6-án Pesten rendezett ülésre húsz erdélyi társával együtt ment el, s itt kritika tárgyává tette, hogy a vidéki gyógyszerészek nincsenek kellő számban képviselve. Az 1874. május 6-án tartott egyesületi közgyűlésen, ahol a Magyarországi Gyógyszerészek Egyesületében az ideiglenes járási elnököket választották meg, ő lett az Erdélyt képviselő VI. kerület 4. járásának ideiglenes elnöke. Mikor sor került az egyes járások tisztségviselőinek megválasztására, a Brassóban tartott ülésen őt jelölik a járás elnökének, alelnöknek pedig Stenner Frigyes gyógyszerészt, akinek a gyógyszerertárában egykor bérlő volt. Ezt a tisztséget 1882-ig viselte.

Szakirodalmi tevékenysége is gazdag. A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlésein többször részt vett, előadásokat is tartott, így 1864-ben a Marosvásárhelyen megrendezett X. nagygyűlésen „A szurokgyári készítmények ismeretése” címűt, melynek anyaga külön füzetben is megjelent 1864-ben Marosvásárhelyen „Gyógyszerészi értekezés fenyőgyanta készítményekről” címmel. A XVIII. Vándorgyűlésen 1875-ben Előpatakon „*A hurut megismertetése therapeutikai szempontból*” címmel tartotta meg előadását. Brassói gyógyszerészi tevékenységéhez kapcsolódik találmánya a vászon fehéritésről, amelyet szintén a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlése keretében rendezett kiállításon mutatott be nagy sikerrel, mivel módszere szerint sokkal olcsóbban több vásznat fehéritettek, mint az addig használatos eljárásokkal. Találmányával 100 000 vég vásznat néhány óra alatt megfehéritettek olyan költséggel, amelybe addig egy vég vászon fehéritése került. *Báró Kemény Gábor*, akkori kereskedelmi miniszter magához is hívatta, hogy a kormány költségén mutassa be találmányát. Fürdőigazgatói minőségében írta meg az előpataki gyógyfürdőbirtokosok szövetkezetének megbízásából az „Előpatak gyógyfürdő” című ismeretterjesztő könyvecskét, mely Brassóban az Alexi nyomda kiadásában jelent meg 1895-ben, majd a következő évben 1896-ban megjelent a második kiadása is.

Még Gyergyóban nősült 1866-ban, neje *(Do) Novák Anna* (1845-?), itt születtek gyermekei: Antal (1866-1867), Antal (1868-1897), Nándor (1875-1930), Géza (1879-1946). Ez utóbbi Nándor Gyergyótól-gyesen volt vámhivatalnok az 1910-es években.

Száva Gerő 1906. május 30-án hunyt el mint a gyógyfürdő nyugalmazott igazgatója.

Dr. Száva Tibor-Sándor

* * *

Kaszás Villó: Szaszuni Dávid históriája

Rendkívüli élményben lehetett részük mindazoknak, akik megnézték Kaszás Villó: Szaszuni Dávid históriája című mesejátékot 2006. december 2-án Budapesten, a Magyarok Házában. Rumi László rendező, díszlet-tervező lapunk érdeklődésére elmondta: a Kövér Béla Bábszínház örmény származású alapítója emlékére tűzte műsorára az örmény tematikájú színművet, melynek mai vezetője az egykori alapító fia.

A gazdagon burjánzó groteszk elemekben is bővelkedő archaikus mesét faragott bábokkal, maszkokkal mutatták be a színészek a felnőtt nézőknek. *Petrovác István* író az előadás után rámutatott: a történetnek mintegy száz változata ismert, mely a szájhagyomány útján terjedt. A produkció négy előadására nyújtott be igényt az Országos Örmény Önkormányzat, valamint a Fővárosi Örmény Önkormányzat is támogatta a mű bemutatását.

Az előadást speciális scenikai megoldása miatt egyszerre max. 80 fő látogathatja. A további két előadást tavasszal szeretnék megtartani a színészek. Mivel az előadásokat az Országos Örmény Önkormányzat felkérésére tartják, a Kövér Béla Bábszínház nem árul jegyeket.

A Szaszuni Dávid históriája című előadás rövid története: *Szaszuni Dávid*, *Meher* örmény király fia, kora gyermekkorban anyátlan-apátlan árvaságra jut. Rokonai Egyiptom földjére viszik, hogy *Iszmil* királynő nevelje fel sajátjaként. *Iszmil* megfogadja, hogy fiaként neveli, Arménia és Egyiptom hű testvériségében bízva. Féltékeny fia, *Melik*, azonban egyeduralomra tör és Örményország ellen indít háborút. *Melik* győztesen tér vissza örményföldről és *Dávidot* arra szólítja fel, hogy válasszon a hadizsákmányból. *Dávid*, angyali sugallatra helyesen választ, átlátva *Melik* ármánykodásán. *Dávid* Szaszunba tér vissza,